

Onvoorspelbare bijvlieg (*Eristalis simillis*)

In het voorjaar gingen wij in natuurgebied De Brand op zoek naar de blauwborst (vogel). Mijn man is een liefhebber van natuurfotografie en hij had vernomen dat de blauwborst daar te zien was bij de rietvelden. Het was een frisse morgen en daarom ging ik in het zonnetje staan om wat op te warmen. In mijn ooghoek zag ik iets bewegen en naast mij in het zonnetje op wat gedroogd riet zat een zeer fraai insect. De app Obsidentify gaf twee mogelijkheden, de onvoorspelbare bijvlieg en de kegelbijvlieg.

Onvoorspelbare bijvlieg

Mijn kennis is onvoldoende om deze bijvlieg goed op naam te brengen. Daarom raadpleegde ik een aantal leden van de insectenwerkgroep.

Enkele leden gaven mij vrij snel de oplossing: de onvoorstelbare bijvlieg omdat deze te onderscheiden is van de andere bijvliegen door het lange lichtbruine tot lichtgrijze Pterostigma, een verdikt en opvallend gekleurd vlekje in de vleugel van een insect.

Het is ontzettend prettig dat je bij andere leden van de werkgroep voor advies terecht kunt.

Naamgeving

Deze zweefvlieg dankt zijn Nederlandse naam aan het feit dat hij in sommige jaren veel talrijker in Nederland aanwezig is dan in andere. Dit hangt vermoedelijk samen met de plaats die Nederland inneemt in het verspreidingsgebied van de soort, namelijk aan de noordelijke rand hiervan. Dit jaar zijn er wel heel veel onvoorspelbare bijvliegen, wat de vraag oproept of we deze onvoorspelbare soort voortaan tot het meer voorspelbare deel van onze fauna moeten gaan rekenen. Mogelijk heeft deze sterke toename te maken met de opwarming van het aarde.

Indeling

Naast de honingbij zijn er in Nederland niet alleen zo'n 350 soorten wilde bijen maar ook nog blinde bijen. Dit zijn zweefvliegen. Ze danken hun naam aan de gelijkenis met de honingbij, waarbij blind niet staat voor niet-kunnen-zien, maar voor niet-kunnen-steken. Zweefvliegen hebben wel degelijk grote en goed ontwikkelde ogen.

Verspreiding

Je vindt deze zweefvliegen van West-Europa tot aan de Stille Oceaan. In Europa van Noorwegen en Finland tot in Spanje, en van Engeland tot in Europees-Rusland. Pas in 2000 is de soort voor het eerst in Engeland vastgesteld en in 2002 in Noorwegen.

Normaal gesproken wordt de onvoorspelbare bijvlieg in lage aantallen en alleen in de zuidelijke helft van het land aangetroffen. Echter in topjaren kan ze overal in Nederland gevonden worden, en vaak ook in hogere aantallen. In de perioden 1940-1953 en 1996-2001 werden meer waarnemingen dan gemiddeld gedaan. Opvallende topjaren waren 1961, 1985 en 1997. Deze sterke fluctuaties in aantallen zijn moeilijk te verklaren.

Herkenning

Een forse bijvlieg, van de andere bijvliegen te onderscheiden door het lange lichtbruine tot lichtgrijze pterostigma. De mannetjes hebben een vrijwel vierkant achterlijf, de vrouwtjes lijken sterk op die van de Kegelbijvlieg. De donkere pootuiteinden (*tars*) en het langwerpige, bij vrouwtjes lichtgekleurde pterostigma zijn karakteristiek.

In Nederland komen ongeveer 14 soorten bijvliegen voor. De grootste bijvliegen zijn de blinde bij, de kegelbijvlieg en de onvoorspelbare bijvlieg. Een bijvlieg is vaak te herkennen aan een breed achterlijf.

Kegelbijvlieg

Blinde bij

De onvoorspelbare bijvlieg is makkelijk te verwarren met de blinde bij en de kegelbijvlieg. Ze verschillen van elkaar op de volgende punten:

- De blinde bij heeft op elk van zijn ogen twee verticale rijen haren
- De kegelbijvlieg heeft op de voorpoten een gele, althans niet donkere tars (*pootuiteinde*)
- De onvoorspelbare bijvlieg heeft een pterostigma dat ongeveer vier keer langer is dan de breedte en licht van kleur

Levenswijze

Vliegen van de eerste generatie bezoeken vooral bloeiende struiken zoals sleedoorn. Die van de tweede generatie houden zich veel op in bosranden waar ze zonnen op het blad en de bloem bezoeken.

Mogelijk overwintert deze soort als imago. Net als bij andere als imago overwinterende soorten zijn er in het vroege voorjaar weinig waarnemingen van mannetjes. In strijd hiermee is dat exemplaren uit het vroege voorjaar net uit de pop gekropen leken te zijn (Zeegers 1987). Men zou daarom kunnen veronderstellen dat de migratie de voorafgaande herfst reeds heeft plaatsgevonden en dat de vliegen overwinterd hebben. Het lage aantal waarnemingen in nazomer en herfst is hiermee in tegenspraak, zodat migratie de grote fluctuaties niet verklaart. Een populatiedynamisch model voorspelt dat dichtheden met name periodiek kunnen veranderen of zelfs schijnbaar onvoorspelbaar fluctueren aan de rand van het verspreidingsgebied van een soort. De onvolwassen stadia zijn onbekend.

Biotoop

De soort wordt gevonden in uiteenlopende biotopen, vooral in bloemrijke omgeving: parken, tuinen en wegbermen. In topjaren kan hij vrijwel overal worden aangetroffen.

Literatuur

Nederlands Soortenregister
Nature Today

Elly Aarts